

Com ha influït el fet de ser dona en el meu itinerari vital i professional?

TESTIMONIS

Dolors Bosch, artista

«Sóc drapaire d'il·lusions utòpiques»

“La vida compàs a tres”. Ceràmica i vèrtebres.

El fet de saber que només tinc 50 ratlles i escaig per formular què ha representat per a mi el fet d'ésser dona em deixa del tot muda. El tema és molt dens, i ni amb 250 en tindria prou. La màxima minimalista del «menys és més» em té atabalada, sóc persona incorrectament desmesurada. *I'm sorry!*

Un dia, ja fa molts anys, vaig sortir accidentalment del ventre de la meva mare i —oh, miracle!— l'atzar em va marcar el segell del meu sexe: seria femella per a tota la vida, sense haver-hi posat res de la meva part.

Que jo recordi, la meva deformació inductiva contra el propi sexe va començar als 3 anys de la meua vida, quan els pares varen decidir portar-me a un col·legi de monges. Eren temps de la postguerra quan vaig haver de ballar tots els balls que em van tocar i més, els propis d'una època llòbrega, repressora, dictatorial i feixista, amb una educació catòlica-nacional-sindicalista per sucra-hi pa. Envoltada d'hipocresies socials, la dona se n'emportava la pitjor part. El seu paper (per a una extensa majoria) consistia a reproduir-se, tenir cura de l'home, dels fills i de la llar, i tot això d'una manera meravellosament perfecta, tan perfectament meravellosa que qualsevol altra activitat més intel·ligent i creativa li era vedada. En definitiva, se'ns demanava que fóssim passives i asexuades.

El meu xip va quedar farcit de manaments, obligacions, prohibicions i disciplines que em sortien per les orelles. Les males bruixes de les monges (eren dones, eh?) varen aconseguir que deixés de creure de per

vida en Déu i en sa Mare! Més tard, cap als anys 50-60, vaig recuperar la meua autoestima en topant favorablement amb el moviment de les Guies (escoltisme per als nois).

La lectura fou el que em va salvar de la meua debilitat mental. Em vaig interessar per les primeres dones sufragistes, i per totes les lectures que parlessin d'alguna manera de l'alliberament de la dona: *L'altre sexe*, de S. de Beauvoir; *La mística de la feminitat*, de B. Friedan; *Una cambra pròpia*, de V. Woolf; les Aurèlies Capmany i companyia, etc.

Vaig haver de tergiversar els bons i dolents d'una història que m'havien mal ensenyat. Em vaig cruspir tota una macedònia de teories, pensaments i filosofies de Marx, Engels, Bakunin, Nietzsche, Hegel, Sartre, B. Russell, etc., que em varen ser molt útils per al meu equilibri mental. Ara, vist amb la perspectiva que dóna el pas del temps, me n'adono de la ingenuïtat de les meves creences: m'havia cregut que els homes anomenats d'esquerres es farien solidaris amb les problemàtiques de la dona. Santa innocència la meua!

Es parla del paper de l'home? I de com treballa? I de...? Per desgràcia, encara ara se segueixen fent apartats monogràfics d'interès social referents a la dona com a sexe discriminat. Tan difícil es fa d'entendre que volem portar el món a mitges? La reclamada igualtat d'oportunitats no crec que vagi pels paràmetres de seguir copiant les mateixes animalades i equivocacions que els homes han comès a través de la història partint de dominis mal entesos, dels uns contra els altres; seria una bajanada. La intervenció femenina per fer un canvi profund dels rols és indispensable.

Els estereotips que m'havien assignat com a dona «mestressa de casa atafegada» no eren gaire afalagadors, i va ser llavors que vaig decidir dedicar-me a les arts plàstiques. D'això ja fa més de 30 anys, i va ser la decisió millor presa de la meua vida. Obtenir un espai propi on encabir-hi les meves dèries i obsessions no va ser feina fàcil: les circumstàncies no m'eren favorables i ho vaig suar. Era i sóc conscient que mentre jo em delia per obtenir una cambra pròpia, altres dones ho feien per tenir un habitatge digne per viure.

M'he agafat seriosament la meua tasca artística, i penso que mai ningú em podrà treure el meu engrescament creatiu; és una rauxa que dec a la meua mare artista, que inconscientment em devia influir. A casa, malgrat que es vivia un ambient de domini patriarcal, la mare sempre estava atafegada amb les seves creacions artístiques.

Com s'ha portat la història amb l'art de la dona? Malament. I encara ara segueix sent la gran oblidada. Només a tall d'exemple: quantes exposicions antològiques de dones artistes hem contemplat últimament? Tot i que la presència femenina en les actuals manifestacions artístiques multidisciplinàries és cada cop més freqüent, tangible i d'una implicació plenament agosarada i potent, ¿es tindrà en compte en el futur immediat la seva participació?

Sóc una enamorada del deixar fer artístic de cadascú. Les guerres fredes promogudes moltes vegades per directives de poder que marquen i preestableixen el que ha de fer o no fer l'artista em fan *repelús*. Penso que la inducció nociva que comporta el fet de fer-nos creure que només

Com ha influït el fet de ser dona en el meu itinerari vital i professional?

són o han d'ésser quatre els escollits és una gran fal·làcia motivada per interessos creats pel mercat del moment: no hi ha pastís per a tants, i d'una manera o altra s'han d'eliminar les multituds. Em sento espectadora i actriu al mateix temps de la comèdia de la vida. Si em pregunteu per la meua feina, us diré que sóc drapaire d'il·lusions utòpiques, passades pel sedàs del meu paper com a dona. 🍷

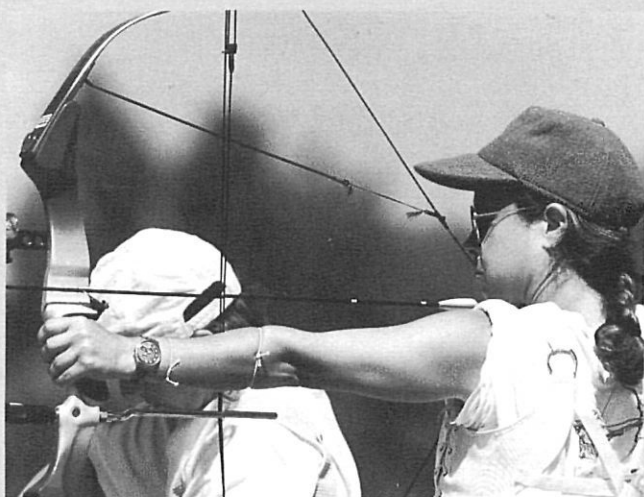
Sol Calderón, esportista

«Ens ho passàvem molt bé»

Des de molt petita he practicat algun esport, molt probablement perquè la meua àvia era una gran aficionada a caminar cada dia vint quilòmetres, a part de la seva gimnàstica diària, que va mantenir fins a la fi dels seus dies. Quan jo tenia deu anys, les converses amb ella tot passejant van marcar aspectes de la meua vida, i puc dir que un d'aquests és l'activitat física que he anat realitzant de forma més o menys activa.

Quan he començat una activitat no he pensat si pel fet de ser dona la podia fer o no, sinó que simplement m'he posat a fer-la, i per això, quan en la temporada 92-93 vaig fundar el Club Arquers Salt —únic club de les comarques gironines on es podia practicar el tir amb arc—, en aquell moment no pensava que les grans dificultats que van sorgir fossin pel fet de ser dona. Però la perspectiva del temps així m'ho ha fet veure, i he comprovat que aquesta va ser la causa de totes les traves, dificultats i males passades. El tir amb arc és un esport d'homes i, tot i que hi ha tiradores molt bones, representen una minoria. El fet que una dona fundés un club no era ben vist; va haver de passar temps i que el que els havia dit s'acomplís sense l'ajut de ningú i amb molt d'esforç perquè se'm comencés a respectar.

«Quan he realitzat una activitat, no he pensat que pel fet de ser dona la podria fer o no fer».

Tot l'esforç va valer la pena: durant un temps va ser el club amb més socis de Catalunya, amb moltíssimes activitats lúdiques, amb un programa per a nens cecs que va realitzar-se durant alguns anys... De tot això destacaria que el més important era que ens ho passàvem molt bé. Puc assegurar que l'esport m'ha ajudat a relacionar-me amb les persones, a madurar i a sortir de situacions personals difícils; en resum, que he trobat en l'esport un gran aliat. Crec que l'activitat física feta a l'aire lliure et carrega les piles per poder afrontar la vida. 🍷

Adriana Casademont, empresària

«Treballo a gust amb homes i dones»

He tingut la sort de néixer en una família formada per sis germanes. Pel fet de ser la segona, vaig poder gaudir del naixement de les quatre següents, que recordo com moments d'alegria compartida amb la meua germana gran. Per a nosaltres representava una nova incorporació en el nostre món infantil i, per tant, un equip més nombrós per als nostres jocs. Era emocionant per a nosaltres i per als nostres pares, però no tothom compartia aquests esdeveniments de la mateixa manera. Malauradament hi havia gent que venia a felicitar-nos la bona nova amb resignació, tot pensant que no acabava d'arribar l'hereu que es creia imprescindible per a la continuïtat del cognom i de l'empresa.

Durant la meua infància vaig anar a una escola de monges i nenes; per tant, arribar a COU i entrar en una escola mixta va ser una experiència inoblidable. L'adaptació a un grup plural va ser molt més interessant que l'exclusió anterior. A la universitat es va girar l'entorn, ja que vaig fer una carrera tècnica, on les noies érem minoria. Allà hi vaig conèixer el que seria el meu company, amic i marit, amb el qual ja fa dues dècades que caminem junts.

La incorporació al món laboral no va ser difícil mentre estava d'aprenent, però en anar adquirint responsabilitats anaven apareixent barreres, que avui accepto molt positivament, ja que a més dificultats, més esforç en la millora professional. Treballar a l'empresa familiar, ser filla i dona eren circumstàncies que convidaven a interpretacions de camí fet i fàcil, i això em situava sota permanent observació, i em qüestionava tota vàlua personal i professional per poder assolir una bona tasca. A poc a poc es va treballant, es va fent equip, i només els resultats són els que fan superar qualsevol obstacle. Treballo a gust amb homes i dones, amb pluralitat, perquè el més important és l'eficàcia.

He tingut oportunitat de treballar en diferents equips formats exclusivament per dones. Alguns han estat excepcionals, i amb poc temps de cada una hem arribat a assolir grans reptes que mai haguéssim imaginat, però també he viscut altres experiències on l'exclusió de les mateixes dones és la més cruel.

És ben cert que compaginar un treball intens, família, amics,

Com ha influït el fet de ser dona en el meu itinerari vital i professional?

TESTIMONIS

«He tingut la sort de créixer en una família de dones».

formació, etc. i intentar fer-ho tot bé és molt difícil, però crec que tampoc és impossible si hi ha la vocació i la voluntat per assolir-ho. Sóc filla d'una dona emprenedora, molt treballadora, i que és i ha estat sempre una molt bona mare, esposa i dona excepcional. Tant per a les meves germanes com per a mi ha estat la nostra principal font d'energia per poder emprendre moltes tasques alhora amb tot l'entusiasme i esperit de millora constant.

Formar la meva pròpia família ha estat el més important. He tingut la sort de comptar amb un marit col·laborador en tot i molt generós amb el temps que m'ha regalat per poder acomplir bé la meva feina. Aconseguir aquest equilibri imprescindible és potser l'art més difícil, ja que si falla alguna circumstància la resta difícilment funciona.

Avui tinc tres fills, dos nois adolescents que protegeixo tant com puc i una filla petita amb una força i autonomia que ja fa preveure un futur ple de seguretat.

He tingut la sort de néixer dona, de créixer en una família de dones, de formar-me en una escola de dones i sobretot de viure l'etapa on les dones ja deixem empremta i som mereixedores d'una integració justa a la societat. 🍷

Neus Costa, sindicalista

«No puc imaginar-me de cap altra manera»

El cas és que no puc imaginar-me de cap altra manera; és cert que podria haver estat un gat, una àliga o fins i tot un home, però sóc una dona i en el meu itinerari vital això marca la diferència.

No és una qüestió només de sexe, és una manera d'ésser, d'estar i d'entendre la vida. Al llarg dels meus 52 anys he assolit en tot moment l'arquetip de les diferents formes de dona, personificant el mite i la realitat:

he estat la nena, la nimfa o Diana, després la donzella i la Verge, una Persèfone enamorada capaç de seguir a l'abisme el Senyor de les Tenebres, Eva o Lilith, després Demèter defensant els seus fills fins al punt de baixar a l'Hades a parlamentar, negociar i el que fes falta, o una Pietat desolada amb el fill mort als braços. La vida no m'ha estalviat res, però també m'ha donat l'oportunitat d'entendre-ho tot.

Avui puc ésser Hecate destruint allò vell per tornar a construir un món nou, *Mater amabilis* per a alguns, *Mater admirabilis* per a d'altres, *Mater*

«Viure pot ser una aventura meravellosa».

misericòrdies per a tots, però sempre Mater. Professionalment, una Durgà poderosa, i aquí sí que és on més s'ha manifestat l'essència de la dona.

Diuen que sempre he anat deu passes per davant del temps; les dones tenim intuïció, visió i som terriblement pràctiques. Això en el terreny sindical és molt rendible.

La trajectòria professional de la Neus Costa és la d'una dona que va creure en un ideal i va tenir la força per portar-lo a la pràctica. Com que era una dona i creia en la capacitat de convertir els somnis en realitat, vaig viure com pensava que havia de fer-ho. El resultat, aquí el teniu. 🍷

Marina Geli, parlamentària

«El preu de les dones és una certa fragilitat»

La meva condició de dona m'ha ajudat a mirar la vida des de prop, arran de terra, sempre amb el cor enmig de moltes decisions. També m'ha acompanyat una certa responsabilitat de representar les dones que tenen més dificultats que jo per trobar el seu propi projecte de vida.

A casa, la meua família no em va impedir la recerca de la meua llibertat personal. Al contrari, el pare m'aconsellava arriscar-me, tenir

Com ha influït el fet de ser dona en el meu itinerari vital i professional?

JORDI RUBOT I PUNTI

«Les dones aporten a la política una relació menys obsessiva amb el poder».

prou equipatge propi per anar pel món. La mare, l'àvia, molt protectores i en ocasions renunciant pel fet de ser dones a la seva pròpia parcel·la personal, també van ajudar-me, inconscientment, a ser des de l'adolescència militant del feminisme, sense renunciar al valor de la condició de la dona, ni a l'esfera privada.

Sempre he pensat que el fet de ser dona i la necessitat d'enfrontar-me a la infecció de la sida han marcat la meua professió de metgessa. He prioritzat la clínica, la relació amb els malalts i els familiars, tot descuidant —en ocasions en excés— altres aspectes més acadèmics o de recerca. Nou anys d'hospital —d'Hospital Josep Trueta—, de viure situacions crítiques, han agraït que no renunciés a aspectes emocionals també lligats al fet de ser dona. Això no va suposar angoixes excessives, sinó que va servir per buscar constantment el punt intermedi entre la professionalitat i la humanitat. Així mateix, els anys de professional sanitària de centres de persones amb disminució han estat marcats per la recerca de l'acompanyament a la persona i els seus familiars més enllà de la meua feina de metgessa.

La Marina dona, filla, mare, companya, amiga, metgessa i ara política han intentat no viure en móns separats, en alguns moments amb dificultats, amb neguits, amb inseguretat, amb una certa dosi de culpabilització —molt femenina— per la manca de temps quan els fills són petits o quan algunes peces del puzzle de la vida no encaixen. El preu de les dones de la meua generació és ben segur una certa fragilitat, però que crec que val la pena.

I de metgessa a política, primer en l'àmbit municipal i posteriorment en el Parlament de Catalunya. L'exercici de la política havia de ser en un partit que prioritzés la igualtat d'oportunitats, per ser coherent amb la meua condició de dona que entén el feminisme no com una confrontació amb l'home sinó com el fet de compartir els rols culturalment marcats com a diferents. Per això el feminisme i el socialisme van agafats de la mà.

No crec haver fet mai en cap llista el paper de dona-quota, tot i que sóc conscient que les dones en política representem, més enllà de la nostra pròpia persona, una certa complicitat de gènere i de lluita per la igualtat.

Finalment, he arribat a la meua dedicació professional, exclusiva, a la política com a diputada, sense renunciar a la meua mirada femenina. I convençuda que l'avanç cap a la paritat en tots els àmbits —polític, social, econòmic— aportaria unes noves regles del joc, una major humanització, una visió més propera als ciutadans i una relació diferent, menys obsessiva amb el poder. 🍷

Teresa Gelpí, actriu

«No ha estat fàcil caminar contracorrent»

És evident que el fet d'haver nascut femella ha marcat la meua vida. Nascuda en una família conservadora i enmig de dos germans mascles, la meua ha estat una educació clarament sexista. Calia fer tasques diferents en funció del sexe. Els valors femenins i masculins hi eren sempre presents. Com sinó es justificava el matrimoni dels meus pares, on el mascle era l'amo i senyor de tot, i la femella l'escarràs de la casa, sotmesa a la voluntat del mascle?

Val a dir que amb el pas dels anys i des de la serenitat que dona el temps, he comprès que malgrat la relació asimètrica dels pares, la mare va deixar-me una herència feminista, això sí, farcida de contradiccions. Ella fou la primera dona que em parlà de la necessitat d'ésser independent econòmicament, de no dependre dels diners d'un home, de la valentia per prendre decisions, de les possibilitats de desenvolupar-me professionalment.

Pertanyo a una generació de dones hereves de doctrines feixistes, imposades pel dictador Franco, segons les quals les dones som éssers de segona categoria, al servei del mascle de torn, més o menys disfressat de príncep blau.

«Personatge: Carme, a *El despertar*, de Dario Fo i Franca Rame. El primer paper que vaig fer i que mai no he deixat de representar».

Com ha influït el fet de ser dona en el meu itinerari vital i professional?

TESTIMONIS

No ha estat fàcil caminar contracorrent i sense referents, tot i que he tingut més oportunitats que moltes de les dones del meu entorn: estudis, una professió i possibilitats d'intercanvi amb dones feministes.

He treballat de mestra durant més de vint anys, he estat membre d'un sindicat de classe i he participat activament en política municipal al servei d'una opció d'esquerres. En aquests camps he anat fent camí, al costat d'homes i dones disposats a qüestionar els tòpics de feminitat i masculinitat.

He patit en pròpia pell les contradiccions entre vida pública i privada, la feina immensa de la doble jornada i la sornegueria dels masculistes de torn.

A final dels anys vuitanta vaig demanar excedència de l'escola per dedicar-me en cos i ànima a una faceta fins aleshores adormida, que és l'art dramàtic. No per atzar vaig començar amb un muntatge sobre el tema de la doble jornada, *El despertar*, de dos autors compromesos en la lluita feminista com són Franca Rame i Dario Fo.

Sempre he vist l'escenari com un lloc de privilegi, des d'on pots establir una profunda comunicació amb els/les espectadors/es. Mai m'ha interessat l'art per l'art, fer riure per fer riure, sense cap mena d'intenció ètica ni estètica, o sense intenció de crítica social. És clar que m'han interessat temes com la soledat de les mestresses de casa, la doble jornada, les relacions de parella i tots els temes relacionats amb la dona.

I aquí estic embolicada en aquest món del teatre, a voltes dur i descoratjador, a voltes fascinant i engrescador.

Acabo amb uns versos de l'autora Marta Tikkanen amb els quals m'identifico: Finalment recullo / tots els trossets del meu coratge / que estaven escampats per l'estora / i provo de reunir-los un altre cop / mentre parlo fluixet, / tan fluixet que només em senten / aquells que paren l'orella arran de terra / i lentament / avancen / amb penes i treballs / arrossegant-se, / exactament com faig jo. 🐛

Leo Mallorquí, *professora*

«La independència econòmica va ser vital»

Victoria Ocampo deia a Virginia Woolf que la història de la germana poeta de Shakespeare, morta sense haver escrit una sola línia, viu en totes les dones. Ella sabia molt bé que només escapant al sexisme social que ha marginat històricament les dones ens podem desenvolupar plenament.

Tenim molts condicionants socials que comencen ja de petites en l'àmbit familiar. Som vulnerables, estem indefenses (els nens també), tenim una gran necessitat que ens protegeixin, ens cal anar rebent l'aprovació dels altres i per això són tan importants en les vides de les persones les expectatives que pares, família i el nostre entorn posen en nosaltres.

Per tant, el fet de ser dona ha marcat profundament la meua trajectòria vital i professional. Els meus pares, família i mestres esperaven i potenciaven en mi totes aquelles qualitats que consideraven femenines, alhora que reprimien tot allò que «no feia per a una noia»: «Seu amb les cames juntes», «No corris com un bordegàs», «No vull que surtis a jugar al carrer, queda't a casa i juga a nines amb les teves germanes»... Llavors eren els anys 50/60, però encara ara hi ha adults que reprimeixen l'activitat, l'acció i moviment, la curiositat, el fet d'obrir-se a l'exterior en les noies.

«Sempre que sóc en algun lloc des d'on es pot veure el Pirineu, busco aquesta imatge (des d'alguns carrers enfilats de Girona, un trosset de carretera quan vaig a la feina, des d'una de les aules de l'Institut...)».

Per sort, de tant en tant es produïen petites excepcions, moments en què en els adults dominava l'admiració davant aquell ésser independent que manifestava la seva pròpia personalitat. A mi sempre m'ha atret l'activitat a l'aire lliure, i he de reconèixer que el meu pare m'hi va esperar, quan en les nostres passejades pel camp o la muntanya deixava que em comportés lliurement i somreia amb satisfacció si m'enfilava per marges, arbres o rocam.

El meu primer contacte amb nois de la meua edat no es va produir fins cap als tretze anys, en grups d'esplai. Vaig fer tot l'ensenyament primari en una escola de noies, i després a l'institut de Girona les classes eren separades; fins i tot hi havia dos edificis dins del recinte, l'un per a nois i l'altre per a noies. Fins als 18 anys, en què vaig fer COU nocturn, no vaig assistir a una classe mixta.

A mesura que passaven els anys i el meu món s'anava eixamplant, anava descobrint amb consternació que molts d'aquells valors femenins que se suposava que com a dona jo havia de potenciar eren menyspreats en el món dels homes. D'una manera probablement inconscient, jo i algunes de les meves amigues intentàvem guanyar-nos l'aprovació masculina fent el mateix que feien ells. També he patit en alguns ambients (afortunadament pocs), juntament amb altres companyes, l'experiència de ser vista gairebé exclusivament com a objecte sexual i

Com ha influït el fet de ser dona en el meu itinerari vital i professional?

tractada amb una manca de respecte vergonyosa. Tot i això, sempre he pensat que tenia molta sort perquè, amb més o menys entrebancs, podia fer el que jo volia: anar a la universitat, compaginant estudis amb treball i independitzada de la meua família, i dedicar-me després a l'ensenyament. La independència econòmica va ser vital en aquest sentit.

El meu pas pel Casal de la Dona de Girona va ser per a mi molt enriquidor: em va ajudar a analitzar què passava en aquesta societat masclista, a desculpabilitzar individus concrets —ja d'una manera o altra tots som víctimes d'un sistema que es va perpetuant generació rere generació fins que és qüestionat—, a racionalitzar el meu procés i a redescobrir els valors «femenins». Amb els anys he après a trobar valors universals que crec que enriqueixen a qualsevol persona independentment del seu sexe.

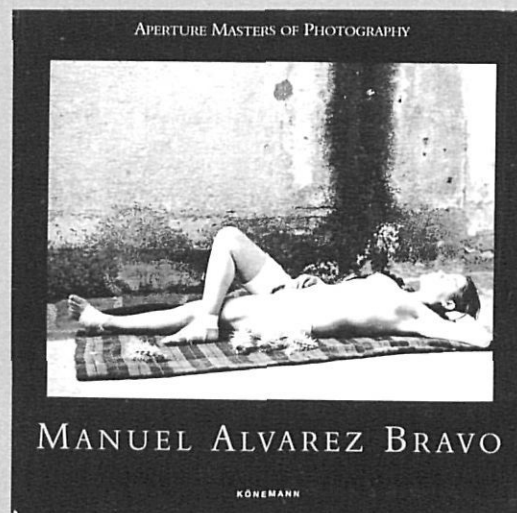
En l'àmbit professional, la meua sensibilització davant del tema del sexisme fa que tingui una actitud molt vigilant. Especialment tinc cura de triar aquells materials didàctics que considero no sexistes (oferint models d'activitats i conductes igualitaris) i intento incentivar la reflexió de nois i noies sobre aquelles actituds i comportaments que poden ser injustos. Ens pot semblar que les dones ja ho hem aconseguit tot, que ja tenim l'anhelada igualtat, però encara queda un bon camí, i no només a l'Índia, l'Afganistan o l'Àfrica. Moltes preguntes aquí i ara esperen resposta i canvis socials: per què les noies acostumen a obtenir millors resultats escolars que els nois?; per què, tot i això, en el món laboral les millors posicions solen estar ocupades per homes?; per què encara hi ha feines que es retribueixen menys si les fa una dona?... Encara queda molt per fer fins que de veritat obtinguem la igualtat d'oportunitats entre sexes, i hem de fer-ho les dones i els homes, tant a nivell social com personal. 🗨️

Imma Merino, periodista

«No es pot parlar de la dona, sinó de dones»

D'entrada, el fet de ser dona comporta la possibilitat que se't plantegi aquesta pregunta, la qual, sospito, no se li formula d'una manera equivalent a un home. La necessitat, però, potser l'hem convertida en una virtut, perquè el fet de posar en qüestió la suposada naturalesa —aquell caràcter essencial de la feminitat— i també les funcions atribuïdes —la manera en què ens han construït socialment— ha afavorit que les dones, a propòsit de la nostra identitat i de la seva redefinició, hàgim reflexionat molt sobre el que som i, sovint en contra del que han volgut que siguem, encara més sobre el que volem ser. No sé si aquesta reflexió genèrica pot interpretar-se com un recurs per evitar respondre a la pregunta. És possible que la sospita tingui fonament, si més no perquè un cert pudor s'imposa quan et pregunten tan directament sobre tu mateixa. El cas és que, i perdonin si encara em veuen darrere una màscara, no crec que pugui parlar-se de la dona —fins i tot encara que considerem que hi ha uns drets que han de ser a l'abast de totes les dones—, sinó de dones, amb una

diversitat definida per diferències de classe social, d'edat, de raça, d'educació, de preferències sexuals, etcètera. Moltes d'aquestes diferències no depenen d'una elecció, i fan que no totes les dones tinguin les mateixes possibilitats. És una obvietat, però potser cal recordar-ho en un moment en què poden acusar-te d'anacronisme si parles de rics i pobres, com si els desequilibris econòmics correspongessin a una realitat superada. També ho apunto perquè, massa sovint, les diferències només són un valor per a aquells que se'n beneficien en una situació de privilegi. I, de fet, sé que la

«La bona vida dormint».

meua manera de voler ser dona també neix del privilegi d'haver rebut una educació, de tenir les necessitats bàsiques cobertes amb un treball que puc gaudir. És des d'aquesta situació privilegiada —immerescuda, mentre n'hi hagi d'altres que no la tenen— que intento construir-me com a dona de la manera més lliure possible; és a dir, concretar en mi una possibilitat de ser dona —o moltes dones alhora— que estigui el menys condicionada possible per l'herència de l'ordre patriarcal que va imposar una manera de ser dona, però també al marge de les consignes, a vegades generades per certs discursos feministes, destinades a la creació d'un model alternatiu de ser dona. Per posar un exemple que en part m'afecta, ara que sembla que, almenys al món occidental, les dones tenim la cambra pròpia on poder escriure, dubto que s'hagi d'escriure com a dona d'una determinada manera, sinó que cada dona ha de buscar la seva manera d'escriure, que potser li revelarà detalls insospitats d'ella mateixa.

El desig que he manifestat pot considerar-se individualista, però almenys voldria que no fos incompatible amb una inquietud indignada respecte a la marginació i la discriminació que pateixen moltes dones i altres grups ofesos i humiliats pels poderosos. De fet, tant en la vida diguem-ne més personal com en l'aspecte professional —en la mesura que no vull destriar l'ètica privada de la pública, perquè aquesta és la separació pròpia dels que estimen molt els «seus», mentre que al treball no tenen escrúpols per enfonsar els altres—, crec que el fet de ser dona, o

Com ha influït el fet de ser dona en el meu itinerari vital i professional?

TESTIMONIS

la manera com m'imagino ser dona, m'ha dut a rebutjar el poder, l'ambició, l'arribisme i un llarguíssim etcètera. Per això mateix, no celebros especialment que una dona assumeixi càrrecs, sinó que espero que les dones contribuïm a posar en dubte jerarquies i formes de poder. I que, al capdavant, totes les dones —i aquells que no ho són— puguem construir-nos de la manera més lliure possible. I no parlo de societats utòpiques, sinó de societats més lliures, menys gregàries, menys falsament felices. 🐾

Natàlia Molero, escriptora

«Ser dona al treball: el desig d'un món mixt»

Ha condicionat el meu treball el fet de ser dona? Sí.

Cap als altres o respecte de mi mateixa? Doncs en ambdues direccions. Quan vaig començar a treballar estava segura que només era un ésser humà, amb les meves capacitats i disponibilitats, potser amb algun cop de sort oportú.

Ara que tinc quaranta anys sé que sóc una dona, que tinc igualment capacitats i disponibilitats; la diferència és que sorprenen, encara que sigui en un primer moment, i que si la fortuna em troba pel camí és perquè me l'he buscada.

També he constatat que les coses són més difícils quan el substantiu «dona» va sense complement de nom. No crec pas que sigui per cap raó moral, senzillament una dona sola és més vulnerable —o ho sembla—, i per tant qualsevol es veu amb cor d'usar-la com a diana de la pròpia ambició.

No he gastat ni una mil·lèsima d'energia a contraatacar. Mai. He arreglat els trossos com bonament he pogut i m'he concentrat en els meus objectius. Sempre molt petits, concrets, tangibles. El cas és sortir-se'n bé, no tant proposar-se grans empreses. I de mica en mica s'omple la pica.

«Dones justes, còmplices, amigues, solidàries, companyes, germanes. No ens enfrontem al món, a poc a poc treballem per fer-lo millor».

No suportó els conflictes. Tota i cadascuna de les molècules del meu cos fan un esforç titànic per dirigir-se en sentit contrari del combat. Els entusiasma, en canvi, asseure's en una taula i trobar el camí del mig. Pactar. Adoro els pactes, perquè són complexos i exigeixen el millor de nosaltres mateixos.

Quan una cosa no m'agrada sé que el meu benestar depèn de la distància que interposi entre aquest subjecte i la meva persona. Sóc ràpida. De fet, si tinc alguna qualitat rellevant és la velocitat. Penso a ritme vertiginós, però sóc molt lenta fins que no em decideixo a actuar. Després, corre'm al darrere.

Actuo per instint. Sempre. Fins i tot quan he analitzat minuciosament una situació, sé que la bona opció era la primera. Just al contrari de quan entro en una botiga: el primer impuls sempre és l'equivocat, però ara que em conec una mica millor tinc vestits jaqueta de fa deu anys i ningú no ho diria.

Suposo que la culpa de tot plegat la té Rousseau. Ell va instal·lar en el pensament modern que homes i dones som iguals, més ben dit, que l'únic aspecte diferencial dels homes respecte de les dones és l'òrgan sexual. Durant dècades la teoria feminista s'ha desenvolupat a l'entorn d'aquesta premissa. La formulació del concepte igualitari ha sigut un fet inqüestionable.

Estem pagant l'error. Malgrat els avenços que en alguns aspectes s'han aconseguit. Les dones som totalment i indiscutiblement diferents als homes. Això no vol dir que tots plegats no siguem iguals davant la llei, però no oblidem que les lleis no són res més que uns codis arbitraris establerts per garantir els debits i les obligacions que uns éssers humans tenim respecte als altres, i tot encaminat cap a un règim de convivència el més factible i competent possible. Pensar que aquests postulats van més enllà d'aquesta regulació és una trampa en la qual gairebé totes hem caigut de vegades.

Qui veritablement ha fet possible això que s'anomena «alliberament» són uns individus baixets i que jo estimo de debò: la diligent rentadora, l'encantador microones, el petit pímer, l'admirable aspirador.

Compartir tasques? Cadascú a casa seva que s'ho faci com li sembli, encara que a l'hora de la veritat totes sabem que per no ser un escarràs no hi ha res millor que ajuda contractada, i que tiri la primera pedra la que no ho fa així tan bon punt el sou li ho permet.

El codi genètic duu imprès des de temps immemorials coneixements inherents a la pròpia identitat sexual. Això no és ni bo ni dolent, el que és absurd és anar-hi en contra per seguir unes consignes que no ens condueixen a la felicitat, més aviat al desastre.

Estic farta de trobar-me dones que criden massa, que els queda aquest rictus d'amargor a la cara, que adopten gestos bruscs, que s'esveren i parlen amb una contundència ridícula. Sempre imitant els comportaments masculins dels caps que elles s'esforcen a ser. Han fet de l'agressivitat una mena de virtut, del riure sardònic una espècie de qualitat. Tot plegat, patètiques. Si estan en societat i tenen parella, la deixen en ridícul —cosa que abomino especialment—; estan segures que tenir mostres d'atenció envers el seu acompanyant és prova de

Com ha influït el fet de ser dona en el meu itinerari vital i professional?

debilitat, en lloc d'una simple norma de bona educació. Com que normalment es pinten massa i es posen roba cara, encara que acabim amb aspecte d'una petroliera de Texas a la barba dels Ewing, el resultat final d'aquesta combinació entre ambició i ignorància —que no forçosament vol dir manca d'intel·ligència— és absolutament desinhibidor.

Les coneixereu perquè serveixen un amo i són especialment cruels amb qualsevol dona que s'acosti al seu radi d'acció. Efectivament s'han desenvolupat en un medi masculí, i l'adopció de la psicologia del mascle no sols afecta els trets físics esmentats: estan convençudes que ocupen un lloc per quota, s'obliden que potser tenen mèrits propis per ser allà, i que si no hi han arribat per aquests, tenen la magnífica oportunitat de demostrar-los.

En la meua feina, però, he tingut la fortuna de trobar-me amb dones diferents d'aquest model repulsiu. De vegades tímides, de vegades apassionades, parladores, silencioses, romàntiques, esbojarrades... dones que s'han arromangat lleugerament i han començat a treballar sense pensar gaire en la responsabilitat, menys en els honors, i sí en canvi a fer primer això per després poder continuar amb allò. Buscant complicitats en els paratges accidentats, sempre disposades a tirar el carro endavant.

He fet grans amigues, magnífiques col·laboradores de la més diversa índole. Tenim un territori comú: els homes no són els nostres enemics, obviem les que s'han passat de bàndol, i busquem, deleroses, la felicitat.

Us puc donar el meu mapa particular: en Guillem i la Paula, els meus fills, aquesta adorable família amb un punt de siciliana que em volta; el meu pare, que em va llegar el secret de la supervivència i el dolor de l'absència; els estimats amics: els de sempre i l'insospitat tresor que m'han ofert els nous; el blau de Montgó, incomparable; els meus llibres, que m'han regalat tanta companyia i conhort; el record sublim d'aquelles tardes de l'Empordà, al peu del Montgrí, quan les sensacions es van fer mestresses de l'enteniment i sense saber res, vaig aprendre el meu país.

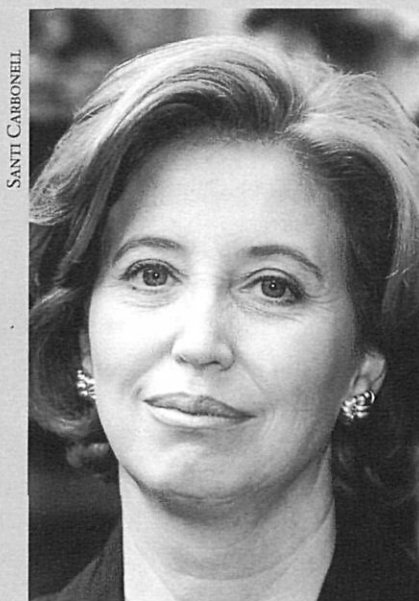
La fórmula? No perdre ni una sola de les coordenades d'aquest mapa particular; la resta... Déu dirà. ☞

Irene Rigau, consellera de Benestar Social

«Sempre he cregut en la igualtat»

El fet de ser dona m'ha permès realitzar-me com a persona, definint una personalitat marcada d'una banda per la condició de gènere i de l'altra pel tipus d'educació rebuda, entenent per educació la influència familiar, escolar, associativa, política...

En aquest marc ben segur que s'hi troben les raons per les quals vaig optar per estudiar en el seu dia la carrera de magisteri i la llicenciatura de psicologia, així com l'entorn familiar i d'amistats que he anat construint al llarg de la meua vida, el qual considero com el principal patrimoni que tinc.

SANTI CARBONELL

«No m'importa que el pas del temps es reflecteixi a la cara».

M'hauria agradat molt que la meua condició de dona hagués comportat també la condició de mare, però amb el temps he après que també es pot viure plenament la feminitat des de molts altres angles i moltes altres perspectives.

M'agradaria pensar que la meua condició de dona ha tingut un paper important en el meu itinerari professional, sobretot en la manera de treballar, pel que fa a la sensibilitat envers les qüestions personals i socials, en el fet de viure vitalment i emocionalment els encàrrecs que se m'han fet i especialment en allò que es reconeix al món de les dones: saber promoure equips, saber treballar en xarxa.

Ben segur que també ha influït en la meua trajectòria professional i política el fet que des de les esferes de decisió política, fins fa poc temps exclusivament en mans dels homes, s'hagi optat per comptar també amb dones.

L'absència de la pressió social que tan sovint ha obligat els homes a buscar l'èxit o el triomf crec que m'ha permès en tot moment gaudir plenament dels llocs de responsabilitat que he ocupat, sense viure amb preocupació pel rang o la valoració social que tenien.

Com a dona m'ha agradat sempre comptar amb equips mixtos, amb homes i dones. Recordo especialment la participació en l'equip del grup promotor de les escoles d'estiu, l'equip dels serveis territorials d'Ensenyament a Girona, del qual guardo un entranyable record, la subdirecció de formació permanent del professorat, l'equip del Consell Interuniversitari i, en aquests moments, l'equip directiu de la conselleria de Benestar Social.

Sempre he cregut en la igualtat i, a la vegada, en la complementarietat. ☞

Com ha influït el fet de ser dona en el meu itinerari vital i professional?

TESTIMONIS

M. Pilar Rovira, jutgessa

«El poder provoca respecte, l'exerceixi qui l'exerceixi»

Pertanyo a un grup de dones realment privilegiades en el qual, ni en l'àmbit professional ni en el personal, el fet de ser dona ha suposat cap diferència, desigualtat ni discriminació. És clar que ser jutge hi ha ajudat molt: el poder provoca respecte, amb independència que qui l'exerceixi sigui home o dona.

Ni tan sols puc dir que la tan tòpica sensibilitat femenina m'hagi portat a fer la feina de manera diferent de la dels meus companys homes (que per cert, ja en la meua promoció, tant universitària com judicial, eren minoria); el realment important en la meua tasca és el sentit comú i la prudència, virtuts que no guarden cap relació amb el sexe de la persona.

Però, sens dubte, el fet de ser dona és per a mi molt important; he pogut gaudir d'experiències vitals esplèndides, com la maternitat, i m'ha permès entendre, solidaritzar-me i intentar ajudar, des d'un punt de vista diferent al dels homes, moltes dones que no han tingut la meua sort,

Ara bé, avui dia la reflexió cal enfocar-la envers les persones en general; la igualtat, la dignitat i el respecte són valors que tots mereixem, i les diferències han de servir per enriquir les relacions, no per desequilibrar-les.

Pel que fa a les dones en concret, hem avançat, sobretot en la societat occidental, és evident, però també és del tot indiscutible que encara queda un llarg recorregut. Per altra banda, no crec en la discriminació positiva (la «quota femenina») com a eina útil: cal que les dones ocupin espais socials per la seva pròpia capacitat i voluntat, i per aconseguir això falta construir la base, que no és ni més ni menys que establir les condicions perquè la igualtat d'oportunitats sigui real i efectiva.

La flama de la vida. Cal que per a les dones sigui un privilegi i no pas un condicionant.

I això passa sens dubte per assumir que el que és privat també és públic. Segons dades de l'enquesta de població activa de setembre de 1999, dotze milions d'espanyoles són mestresses de casa, i el problema no és la quantitat, sinó si totes elles han optat de forma lliure per ser-ho. Quan les dones estiguem en condicions de triar lliurement la nostra opció personal —sense més renúncies que les que comporta qualsevol elecció—, s'haurà produït una veritable revolució social.

I aconseguir-ho és feina de tots, dones i homes. ☺

«He decidit fer-me responsable de tot el que passa la meua vida i no queixar-me més».

Rosa Zaragoza, cantant

«Totes les persones tenen una part femenina i una de masculina»

A mi el que m'agradaria és equilibrar-les i que convisquessin harmoniosament dins meu. Utilitzar-les quan necessites, per exemple, el valor necessari per tirar endavant un projecte; quan necessites creure en tu mateixa i en la teua capacitat de fer qualsevol cosa que et proposis. I també després de fer tot el que podies, honestament tot, i només queda creure en la vida, esperar pacientment i lliurar-se al que la vida et porta sense voler controlar-ho absolutament tot. Per això necessito el principi masculí i el femení per ser una persona completa.

També podria parlar de la dificultat que tenen alguns programadors de festivals de música (per exemple) per adonar-se que no hi ha cap dona a la programació que han fet, però he decidit fer-me responsable de tot el que passa a la meua vida, deixar de culpar la societat o qui sigui, no queixar-me més i dedicar tota aquesta energia a ser més qui vull ser.

Sóc una dona, però, com moltes altres, sóc una guerrera que vol autoconquerir-se. ☺